

SPIS TREŚCI

Przedmowa	5
Zagadnienia wstępne	7
1. Znaczenie naukowo-poznawcze historii państwa i prawa Polski (7); 2. Podstawowe pojęcia typologii ustrojów państwowych (8); 3. Przesłanki powstania państwa i prawa (10); 4. Periodyzacja dziejów państwa i prawa polskiego (11); 5. Podstawowe opracowania historii państwa i prawa Polski (13).	

Część pierwsza

KRÓLESTWO POLSKIE. RZECZPOSPOLITA SZLACHECKA

Rozdział pierwszy

Narodziny państwowości na ziemiach polskich	19
1. Pochodzenie Słowian (19); Ustrój rodowo-plemienny (20); 3. Wspólnota terytorialna (21); 4. Pierwsze organizacje polityczne na ziemiach polskich (22).	

Rozdział drugi

Monarchia patrymonialna	24
I. Polskie państwo wczesnofeudalne	24
5. Powstanie państwa polskiego (24); 6. Państwo polskie w X w. (25); 7. Organizacja państwowa w X i XI stuleciach (27); 8. Charakter patrymonialny państwa polskiego w X—XIII w. (29).	
II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	30
9. Polskie prawo zwyczajowe (30); 10. Prawo stanowione (31); 11. Prawo kościelne a prawo kanoniczne (32); 12. Prawo niemieckie na ziemiach polskich (32).	
III. Ustrój społeczny i jego przemiany w XI—XIII stuleciach	33
A. Ukształtowanie się feudalnej własności ziemi i stanów	33
13. Własność ziemi — podstawą stosunków społecznych (33); 14. Rodzaje renty feudalnej (33); 15. Wzrost wielkiej własności ziemskiej (34); 16. Immunitety: ekonomiczny i sądowy (35); 17. Kształtowanie się stanów (37).	
B. Rycerstwo - szlachta	38
18. Możnowładcy i rycerze (38); 19. Rody możnowładcze i gniazdowe (39); 20. Formowanie się stanu rycerstwa-szlachty (40); 21. Przywileje rycerstwa-szlachty (41).	

642	C. Ludność wiejska	42
	22. Formy uzależniania ludności chłopskiej (42); 23. Niewolni (43); 24. Rodzaje rent a społeczne zróżnicowanie ludności wiejskiej (43); 25. Stopnie zależności ludności wiejskiej (44); 26. Opole (45); 27. Osadnictwo na prawie polskim (45); 28. Osadnictwo niemieckie (46); 29. Osadnictwo na prawie niemieckim (46); 30. Lokacja wsi na prawie niemieckim (47); 31. Sołtys (48); 32. Prawa i obowiązki chłopów (48).	
	D. Miasta i ludność miejska	50
	33. Podgrodzia (50); 34. Targi (51); 35. Lokacje miast (51); 36. Zróżnicowanie społeczne i narodowościowe w miastach w XIII — początku XIV w. (53); 37. Organizacja miejska (54); 38. Rzemiosło miejskie: cechy (55); 39. Organizacja handlu (55).	
	IV. Powstanie i rozwój organizacji kościelnej	56
	40. Chrześcijaństwo religią państwową (56); 41. Polska prowincja kościelna (57); 42. Wewnętrzna organizacja kościoła (57); 43. Synody (58); 44. Klasztory (58); 45. Uniezależnienie kościoła od władzy świeckiej (59); 46. Uposażenie kościoła; jego dochody (60).	
	V. Monarchia a czynniki społeczne	61
	47. Władza monarsza w jednolitym państwie wczesnofeudalnym (61); 48. Koronacje (62); 49. Centralizacja i decentralizacja (63); 50. Władza książęca w dobie rozbicia dzielnicowego (64); 51. Następcstwo tronu (65); 52. Elekcje (66); 53. Prawo oporu (66); 54. Wiece (67).	
	VI. Zarząd państwem	68
	55. Zasady zarządu (68); 56. Urzędy dworskie (68); 57. Urzędy lokalne (70); 58. Przekształcanie urzędów dworskich w ziemskie (70); 59. Powstanie urzędu starosty (71).	
	VII. Organizacja wojskowa	71
	60. Drużyna (71); 61. Służba wojskowa rycerstwa (72); 62. Obowiązki wojskowe chłopów i mieszczan (73).	
	VIII. Skarbowość	73
	63. Dań (73); 64. Daniny i służebności (73); 65. Domena monarsza (75); 66. Regalia (75); 67. Myta i cła (76); 68. Mennica (77); 69. Dochody z kar (78); 70. Wydatki państwowe (78).	
	IX. Sądownictwo	78
	71. Sądownictwo monarsze (78); 72. Sąd kasztelański (79); 73. Sądy dominialne (80); 74. Sądy kościelne (80); 75. Sądy prawa niemieckiego (81).	
	X. Polska wobec cesarstwa i papieża	82
	76. Stosunek do cesarstwa (82); 77. Stosunek do papieża (83).	
	XI. Podstawowe linie rozwoju ustroju	84
	78. Monarchia wczesnofeudalna (84); 79. Rozbicie dzielnicowe (85); 80. Zjednoczenie państwa polskiego (86).	
	 Rozdział trzeci	
	Monarchia stanowa	88
	I. Korona Królestwa Polskiego	88
	81. Terytorium Królestwa (88); 82. Konstrukcja Korony Królestwa Polskiego (89); 83. Utrwalenie suwerenności (90).	

II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	91	643
84. Prawo ziemskie. Statuty Kazimierza Wielkiego (91); 85. Prawo niemieckie (92).		
III. Organizacja i prawo stanów	93	
A. Szlachta	93	
86. Zróżnicowanie wewnątrz stanu szlacheckiego (93); 87. Nagana szlachectwa. Nobilitacja (93); 88. Szlachta zagrodowa i nieosiadła (94); 89. Szlacheckie przywileje stanowe (94).		
B. Miasta i mieszczenie	96	
90. Ludność miejska (96); 91. Obywatelstwo miejskie (96); 92. Ustrój władz miejskich (97); 93. Cechy i bractwa kupieckie (98); 94. Przywileje miast. Stanowisko miast w państwie (100).		
C. Chłopi	101	
95. Wieś polska w XIV—XV w. (101); 96. Prawo wychodu i jego ograniczenia (102); 97. Sołtysi (103).		
IV. Kościół i jego stanowisko w państwie	104	
98. Stosunek kościoła do państwa (104); 99. Spory dziesięcinne (105); 100. Stosunek państwa do kościoła prawosławnego (105).		
V. Władza królewska i reprezentacja stanowa	106	
101. Upadek zasady dziedziczności i zwycięstwo elekcyjności tronu (106); 102. Koronacja. Potwierdzenie praw (106); 103. Zakres władzy królewskiej (107); 104. Rada królewska (108); 105. Sejm walny i sejmy prowincjonalne (108); 106. Powstanie sejmików ziemskich (110); 107. Konfederacje (111).		
VI. Urzędy lokalne i centralne	112	
108. Województwa i ziemie (112); 109. Urzędy ziemskie (113); 110. Starostowie (114); 111. Zarząd lokalny w Małopolsce (115); 112. Wiceurzędnicy (116); 113. Uposażenie urzędników (116); 114. Urzędy centralne (116); 115. Zakaz łączenia urzędów (117).		
VII. Obowiązek służby wojskowej i jego zakres	118	
116. Pospolite ruszenie (118); 117. Rozwój organizacji wojska (119); 118. Obowiązki wojskowe chłopów i mieszczan (120).		
VIII. Skarbowość	120	
119. Źródła dochodu skarbu za Kazimierza Wielkiego (120); 120. Zmiany w systemie skarbowym po 1374 r. (121).		
IX. Uniwersytet Krakowski	122	
121. Organizacja Uniwersytetu i jego rola w rozwoju nauki prawa (122).		
X. Sądownictwo	123	
122. Sąd ziemski (123); 123. Sąd oprawcy (124); 124. Sądy: grodzki i podkomorski (124); 125. Księgi i kancelarie sądowe (124); 126. Sądy: wiecowy i sejmikowy (125); 127. Sąd króla (126); 128. Sądownictwo kościelne (126); 129. Sądy miejskie i leńskie prawa niemieckiego (127); 130. Sądy wiejskie (127).		
XI. Unia Polski z Litwą i jej przemiany	128	
131. Wielkie Księstwo Litewskie (128); 132. Istota związku Polski z Litwą do połowy XV w. (129).		
XII. Ustrój Śląska	131	
133. Księstwa śląskie (131); 134. Stosunki społeczne i polityczne na Śląsku (131).		

644	XIII. Ustrój Pomorza Zachodniego	132
	135. Księstwo zachodniopomorskie (132); 136. Organizacja władz (132); 137. Systemy prawne (132).	
	XIV. Charakter i dynamika monarchii stanowej	133
	138. Główne kierunki przemian (133).	
	Rozdział czwarty	
	Prawo sądowe polskiego średniowiecza	135
	139. Charakterystyka ogólna (135).	
	I. Prawo prywatne	136
	140. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych (136).	
	A. Małżeństwo i rodzina	137
	141. Zawarcie i rozwiązanie małżeństwa (137); 142. Posag i wiano (138); 143. Stosunki majątkowe w czasie trwania małżeństwa (139); 144. Stanowisko majątkowe wdowy (139); 145. Pokrewieństwo naturalne i sztuczne. Wspólnoty rodzinne (140); 146. Opieka (141).	
	B. Własność i inne prawa rzeczowe	141
	147. Własność w średniowieczu (141); 148. Dobra dziedziczne i nabyte (142); 149. Posiadanie (142); 150. Własność podzielona (143); 151. Niedział (144); 152. Ograniczenia własności (144); 153. Sposoby nabycia własności (146); 154. Zastaw (149); 155. Kupno renty i lichwa (150).	
	C. Spadki	151
	156. Dziedziczenie beztestamentowe (151); 157. Testamenty (152); 158. Puścizna (152).	
	D. Zobowiązania	152
	159. Istota zobowiązania (152); 160. Powstanie zobowiązań (153); 161. Odpowiedzialność z tytułu zobowiązania (153); 162. Sposoby umacniania umów (153); 163. Zastęp (155); 164. Rodzaje umów (155); 165. Zmiana i wygaśnięcie zobowiązania (156).	
	II. Prawo karne	157
	A. Przestępstwa	157
	166. Uwagi ogólne (157); 167. Mir (157); 168. Związek przyczynowy i wina (158); 169. Przypadki wyłączające przestępność (158); 170. Rodzaje przestępstw (159); 171. Odpowiedzialność indywidualna i zbiorowa (161).	
	B. Kary	163
	172. Wróżda, odwet i pokora (163); 173. Zasady wymiaru kary (163); 174. Rodzaje kar (164).	
	III. Postępowanie sądowe	169
	A. Rozwój i charakterystyka procesu	169
	175. Samopomoc i ugody (169); 176. Postępowanie arbitralne (169); 177. Zasady procesu skargowego (169).	
	B. Postępowanie przygotowawcze	170
	178. Ściganie podejrzanego w sprawach karnych (170); 179. Środki zapobiegawcze (171); 180. Zawieszenie lub uchylenie ścigania i karania (171).	
	C. Postępowanie przed sądem	172
	181. Strony i ich zastępcy (172); 182. Właściwości sądu (173); 183. Skarga i pozew (174); 184. Terminy i odroczenia (174); 185. Rozprawa (175); 186. Bliższość do dowodu (176); 187. Środki dowodowe (177); 188. Wyrok (179); 189. Środki odwoławcze od wyroku (179); 190. Postępowanie polubowne (180).	

D. Postępowanie egzekucyjne	181	645
191. Egzekucja osobista (181); 192. Egzekucja majątkowa (181).		
E. Postępowanie specjalne	181	
193. Proces o zbiegłych poddanych (181).		
<i>Rozdział piąty</i>		
Rzeczpospolita szlachecka	183	
I. Forma państwa	183	
194. Model ustrojowy szlacheckiej Rzeczypospolitej (183); 195. Demokracja szlachecka (184); 196. Oligarchia magnacka (185).		
II. Inkorporacje i unie	187	
197. Prusy Królewskie (187); 198. Mazowsze dzielnicowe i jego inkorporacja do Królestwa Polskiego (188); 199. Księstwa oświęcimskie i zatorskie (189); 200. Unia polsko-litewska (189); 201. Wielkie Księstwo Litewskie po unii lubelskiej (191); 202. Unia Rzeczypospolitej z Saksonią (191).		
III. Źródła prawa i źródła poznania prawa	193	
203. Konstytucje i lauda (193); 204. Prąd kodyfikacyjny (193); 205. Prawo miejskie (194); 206. Prawo wiejskie (194); 207. Prawo mazowieckie (195); 208. Korektura pruska (195); 209. Prawo litewskie (195).		
IV. Ustrój społeczny	196	
A. Folwark i latyfundium	196	
210. Folwark szlachecki (196); 211. Latyfundium magnackie (196).		
B. Szlachta i magnaci	197	
212. Nobilitacja, skartabelat, indygenat (197); 213. Równość szlachecka w praktyce (198); 214. Magnaci i klientela szlachecka (199); 215. Prawno-społeczna pozycja szlachty (199).		
C. Miasta i mieszczenie	200	
216. Ograniczanie praw mieszczan i miast (200); 217. Stosunki narodowościowo-wyznaniowe; udział pospólstwa we władzy w miastach (201); 218. Cechy (202); 219. Organizacja handlu (203); 220. Warszawa stolicą (203); 221. Miasta prywatne (204); 222. Jurydyki i libertacje (204); 223. Sytuacja prawna Żydów (205).		
D. Poddanie chłopów i jego formy	205	
224. Pańszczyzna (205); 225. Inne formy wyzysku chłopów (206); 226. Stosunek chłopu do gruntu (206); 227. Przytwierdzenie chłopu do ziemi. Powzwanie (207); 228. Sołectwa, ich skupywanie (207); 229. Zróżnicowanie majątkowe i pauperyzacja chłopów (208); 230. „Ludzie luźni” (209); 231. Władza dominialna pana (209); 232. Gromada i urząd wiejski (209); 233. „Oleńdrzy” (210); 234. Wsie na prawie wołoskim (210); 235. Organizacja bartna (211); 236. Zbiegostwo chłopów (211); 237. Zbójnictwo (211); 238. Powstanie chłopskie (212).		
V. Kościoły, społeczeństwo, państwo	212	
239. Kościół rzymskokatolicki w XVI w. (212); 240. Reformacja w Polsce (213); 241. Wolność wyznania (215); 242. Kontrreformacja i ograniczenie praw różnowierców (216); 243. Kościół prawosławny, Unia brzeska (216); 244. Nietolerancja religijna w drugiej połowie XVII i XVIII w. (217).		
VI. Władza królewska	218	
245. Stanowisko króla; jego kompetencje (218); 246. Elekcje (220); 247. Pakta konwenta i artykuły henrykowskie (222).		
VII. Sejmiki i sejmy	223	
248. Sejmiki i ukształtowanie się dwuizbowego sejmu (223); 249. Powstanie izby		

646	poselskiej; jej skład (224); 250. Organizacja sejmu walnego (225); 251. Obrady i uchwały sejmowe (225); 252. Kompetencje sejmu (226); 253. Senatorowie-rezydenci (227); 254. Zrywanie sejmów (227); 255. Rozwój sejmików w XVII w. (228); 256. Rządy sejmikowe (230).	
	VIII. Konfederacje i rokosze	230
	257. Konfederacje szlacheckie (230).	
	IX. Urzędy i urzędnicy	231
	258. Urzędy centralne (231); 259. Urzędy lokalne (232); 260. Sprzedaż urzędów (233).	
	X. Organizacja sił zbrojnych	234
	261. Upadek pospolitego ruszenia (234); 262. Wojska zaciężne (234); 263. Piechota wybraniecka (235); 264. Kozacy rejestrowi (235); 265. „Strażnicy morza” i Komisja Morska (235); 266. Żołnierz łanowy (236); 267. Autorament narodowy i cudzoziemski (236); 268. Wojsko Rzeczypospolitej po reformie 1717 r. (237); 269. Wojska prywatne (237).	
	XI. Skarbowość	238
	270. Organizacja skarbu (238); 271. Królewszczyzny (238); 272. Dochody skarbowe (240); 273. Reformy w czasach saskich (242); 274. Wydatki i kontrola finansowa (242).	
	XII. Organizacja szkolnictwa	243
	275. Gimnazja i kolegia (243); 276. Szkoły wyższe (243).	
	XIII. Sądownictwo	244
	277. Sądy ziemskie i grodzkie (244); 278. Trybunał Koronny (244); 279. Sąd sejmowy (245); 280. Sądy asesorski i marszałkowski (245); 281. Sąd referendarski (246); 282. Sądy konfederackie i kapturowe (246); 283. Sądy polubowne (246); 284. Sądy miejskie (247); 285. Sądy dominialne (247).	
	XIV. Lenno	248
	286. Lenno Prus Książęcych (248); 287. Inflanty i lenno Kurlandii (249).	
	XV. Główne kierunki przemian	250
	288. Rozwój demokracji szlacheckiej (250); 289. Hamulce rozwoju (252); 290. Kryzys ustrojowy (252).	

Rozdział szósty

	Prawo sądowe Rzeczypospolitej szlacheckiej	255
	I. Charakterystyka prawa sądowego	255
	291. Systemy prawa (255).	
	II. Prawo prywatne	257
	A. Osoby	257
	292. Osoby fizyczne i prawne (257); 293. Ustawy amortyzacyjne (257).	
	B. Małżeństwo i rodzina	258
	294. Zawarcie małżeństwa i jego ważność (258); 295. Stosunki majątkowe między małżonkami (259); 296. Stosunki majątkowe między rodzicami i dziećmi w prawie wiejskim (260); 297. Przysposobienie; dzieci nieślubne (261); 298. Opieka (261).	
	C. Własność i inne prawa rzeczowe	262
	299. Posiadanie (262); 300. Własność (262); 301. Ordynacje (263); 302. Schyłek prawa bliższości (263); 303. Ograniczone prawa rzeczowe na rzeczy cudzej (264); 304. Hipoteka (264).	

D. Spadki	265	647
305. Ograniczenie testowania i dziedziczenia beztestamentowe w prawie ziemskim (265); 306. Miejskie prawo spadkowe (265).		
E. Zobowiązania	266	
307. Powstanie i umocnienie zobowiązań (266); 308. Rodzaje zobowiązań (266).		
III. Prawo karne	267	
A. Przestępstwa	267	
309. Przestępstwa publiczne i prywatne (267); 310. Związek przyczynowy i wina (268); 311. Okoliczności wyłączające przestępność; zwolnienie od kary (269); 312. Rodzaje przestępstw (269); 313. Udział w przestępstwie (272).		
B. Kary	273	
314. Zasady wymiaru kary (273); 315. Podział kar (274).		
IV. Postępowanie sądowe	277	
316. Uwagi ogólne (277).		
A. Zastępstwo procesowe	278	
317. Palestra (278).		
B. Postępowanie przed sądem	279	
318. Pozew (279); 319. Terminy i dylacje (280); 320. Rozprawa (280); 321. Środki dowodowe (281); 322. Wyrok (282); 323. Środki prawne przeciw wyrokom (282); 324. Proces w sprawach karnych (283); 325. Ułaskawienie i łagodzenie kary (285).		
C. Postępowanie egzekucyjne	286	
326. Egzekucja wyroków sądów szlacheckich (286).		
D. Procesy specjalne	287	
327. Proces graniczny (287); 328. „Proces o zbiegłe poddane” (287); 329. Procesy o czary (288).		
V. Główne linie prawa sądowego w XVI — pierwszej połowie XVIII w.	289	
330. Kierunki przemian (289).		
<i>Rozdział siódmy</i>		
Początki monarchii konstytucyjnej	291	
I. Zmiany w strukturach społecznych i umysłowości	291	
331. Czynniki przemian (291); 332. Polskie Oświecenie (292); 333. Ruch reformatorski (294).		
II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	295	
334. Prawo ziemskie i ogólnopaństwowe (295); 335. Prawo miejskie (296); 336. Prawo wiejskie (296).		
III. Pierwsze reformy	297	
337. Typ i forma państwa (297); 338. Zmiany w ustroju społeczno-ekonomicznym. Szlachta i mieszczenie (297); 339. Żydzi (299); 340. Chłopi (299); 341. „Ludzie luźni” (300); 342. Stosunki wyznaniowe (300); 343. Program reform (301); 344. Reforma sejmowania (301); 345. Komisja Skarbowa (301); 346. Ciła, miary i wagi, moneta (302); 347. Budżet (302); 348. Komisja Edukacji Narodowej (303); 349. Inne organy centralne (304); 350. Gabinet Królewski (304).		
IV. Prawa kardynalne	305	
351. Państwa ościenne i wzrost ich potęgi (305); 352. Prawa kardynalne 1768 r. (305); 353. Umocnienie przywilejów szlacheckich (306); 354. Próby ożywienia ustroju złotej wolności (306).		
V. Rada Nieustająca	307	
355. Dążenia centralistyczne (307); 356. Organizacja Rady (307); 357. Próby usprawnienia sądów i Trybunału (308); 358. Kontrola rządu (308).		

648	VI. Zmiany w prawie sądowym	308
	359. Idee przewodnie (308); 360. Dążenia do racjonalizacji (309); 361. Spółki (309); 362. Prawo wekslowe (310); 363. Prawo karne (310); 364. Prawo graniczne (310); 365. Palestra (311); 366. Projekt Zbioru praw sądowych (311); 367. Projekt Kodeksu Stanisława Augusta (311).	
	VII. Konstytucja 3 Maja i dalsze ustawodawstwo Sejmu Czteroletniego	312
	368. Przygotowanie i charakter ustawy konstytucyjnej (312).	
	A. Ustrój społeczny	314
	369. Szlachta (314); 370. Mieszczanie (315); 371. Chłopi (315); 372. Stosunki wyznaniowe (317); 373. Naród i obywatele (317).	
	B. Ustrój polityczny	318
	374. Jednolite państwo polskie (318); 375. Zwierzchnictwo narodu i podział władzy (318); 376. Sejm (318); 377. Senat (319); 378. Organizacja sejmu (320); 379. Sejmiki (320); 380. Stanowisko króla (321); 381. Straż Praw (321); 382. Komisje rządowe (321); 383. Komisje porządkowe (323); 384. Ustrój miast (323); 385. Organizacja sądów (324); 386. Skarbowość (325); 387. Wojsko (325); 388. Znaczenie historyczne Ustawy Rządowej (326).	
	VIII. Upadek dzieła Sejmu Czteroletniego. Targowica i konstytucje grodzieńskie	327
	389. Targowica (327); 390. W konstytucjach grodzieńskich (328).	
	IX. Insurekcja narodowa 1794 r.	328
	391. Przygotowanie (328); 392. Akt powstania (329); 393. Siły zbrojne (330); 394. Reformy chłopskie (330); 395. Dozory (331); 396. Ustrój organów powstańczych (332); 397. Sądy karne (333).	
	X. Czynniki upadku Polski	334
	398. Czy mogła być jedna <i>causa efficiens</i> ? (334); 399. Rozbiory w świetle prawa narodów (335).	
	Bibliografia	338

Część druga

POLSKA W DOBIE ZABORÓW

Rozdział pierwszy

Ziemie polskie pod zaborami do uwłaszczenia chłopów w Królestwie Polskim (1795—1864)	347
I. Podział ziem Rzeczypospolitej	347
1. Terytoria (347); 2. Skutki rozbiorów (348).	
II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	349
3. Wzrost prawodawstwa (349); 4. Księstwo Warszawskie (350); 5. Królestwo Polskie i Rosja (351); 6. Zabór pruski, Prusy i Niemcy (351); 7. Galicja, Księstwo Cieszyńskie i Austria (352); 8. Kraków (352).	
III. Księstwo Warszawskie (1807—1815)	352
9. Po stronie Napoleona (352); 10. Charakter Księstwa i jego instytucji (353).	
A. Ustrój społeczno-polityczny	355
11. Równość wobec prawa a pozycja szlachty (355); 12. Szlachta i mieszczaństwo (356); 13. Żydzi (356); 14. Chłopi (357).	
B. System władzy	358
15. Władza monarsza (358); 16. Sejm (358); 17. Rada Stanu (359).	
C. Administracja	360

18. Organizacja rządu (360); 19. Dyrekcje, izby i rady (361); 20. Administracja terytorialna (362); 21. Samorząd terytorialny (362); 22. Stosunki wyznaniowe (363); 23. Skarbowość (363); 24. Wojsko (364); 25. Sądownictwo (364); 26. Próba odnowy unii polsko-litewskiej (365); 27. Znaczenie Księstwa Warszawskiego. Problem oceny (365).

IV. Królestwo Polskie w erze konstytucyjnej (1815—1831) 366

28. Postanowienia kongresu wiedeńskiego (366); 29. Zasady konstytucji Królestwa (367); 30. Bardziej liberalna, mniej demokratyczna (367); 31. Unia polsko-rosyjska. Król i namiestnik (370); 32. Sejm (372); 33. Rząd i administracja (374); 34. Oświata (375); 35. Państwo i rozwój gospodarczy. Skarbowość (376); 36. Organizacja sądów (377); 37. Wojsko (377).

A. Powstanie 1830—1831 r. 378

38. Wybuch (378); 39. Władze powstania (378); 40. Charakter i znaczenie powstania (379).

V. Litwa i Ukraina (do 1831 r.) 380

41. W czasach Aleksandra I (380); 42. System rządów (380); 43. Tradycje i odrębności (380).

VI. Wielkie Księstwo Poznańskie 381

44. Obszar i ludność (381); 45. Instytucje (382); 46. Usuwanie odrębności i germanizacja (382).

VII. Rzeczpospolita Krakowska i powstanie 1846 r. 383

47. Obszar, ludność, charakter (383); 48. Instytucje (383); 49. Położenie chłopów (384); 50. Powstanie krakowskie 1846 r. (384); 51. Manifest (384); 52. Idee rewolucji (385).

VIII. Królestwo Polskie w latach 1831—1864 386

53. Prześladowania i likwidacja odrębności (386); 54. Stan wyjątkowy i wojenny (386); 55. Instytucje i życie polskie (387); 56. Reformy Aleksandra Wielopolskiego (388); 57. Zmiany społeczne. Chłopi (388); 58. Żydzi (388); 59. Administracja (389).

IX. Akty prawne powstania styczniowego 1863—1864 r. 390

60. Obozy polityczne (390); 61. Reformy agrarne (391); 62. Organizacja władzy (392); 63. Znaczenie powstania (393).

X. Autonomia Galicji 393

64. Przedłużanie się feudalizmu (393); 65. Pierwsza fala reform (394); 66. Zabiegi o autonomię i postawa lojalistyczna (395); 67. Instytucje autonomiczne. Sejm krajowy (396); 68. Wydział Krajowy (397); 69. Rada Szkolna Krajowa (398); 70. Wyniki autonomii i praw wolnościowych (398).

XI. Uwłaszczenie chłopów na ziemiach polskich 399

71. Po I rozbiórce (399); 72. U początku XIX w. (400); 73. W Księstwie Warszawskim i w Królestwie Polskim (400); 74. Po 1831 r. (400); 75. Reforma w zaborze pruskim (401); 76. Pod panowaniem austriackim (402); 77. Reforma 1864 r. w Królestwie (402); 78. Wyniki uwłaszczenia (403).

Rozdział drugi

Ziemie polskie na przełomie XIX i XX w. 405

I. Podział i ustrój administracyjny ziem polskich 405

79. Królestwo Polskie (405); 80. Zabór pruski (405); 81. Galicja (406); 82. Ustrój administracji rządowej. Prusy (406); 83. Jednostki podziału (407); 84. Samorząd terytorialny (409); 85. Ministerium Galicji (410).

86. Rozwój narodu (411); 87. Emigracja zarobkowa (411); 88. Kontrasty i różnice (412); 89. Próba rozrachunku (412); 90. Praca organiczna i polskie organizacje społeczno-gospodarcze (413); 91. Organizacje gospodarcze w Królestwie (413); 92. Organizacja przemysłu na ziemiach zachodnich (414); 93. Praca organiczna w zaborze pruskim (415); 94. Ruch spółdzielczy w Galicji (416); 95. W starciu z rusyfikacją (416); 96. Walka z germanizacją (418); 97. Organizacje polityczne i ich programy (419); 98. Koła polskie w parlamentach państw zaborczych (420); 99. Polskie partie (421).

Rozdział trzeci

Prawo i stosunki społeczne 424

100. Państwo obszarniczoburżuazyjne i trzy płaszczyzny regulacji prawnej (424).

I. Prawo cywilne 425

101. Problem recepcji Kodeksu Napoleona w Polsce (425); 102. Geneza Kodeksu (425); 103. Główne zasady Kodeksu z 1804 r. (426); 104. Prawo cywilne w zaborze pruskim (428); 105. Prawo cywilne w zaborze austriackim (429); 106. Wpływy dawnego prawa polskiego (430); 107. Zasady ogólne (431).

II. Hipoteka 433

108. Pojęcie i założenia (433); 109. Prawo hipoteczne w Królestwie (433); 110. W zaborze austriackim (434).

III. Prawo handlowe i gospodarcze 435

111. Kodeksy handlowe (435); 112. Tzw. prawo gospodarcze. Zasady wolności i reglamentacji (436); 113. Samorząd gospodarczy (437).

IV. Początki prawa pracy 438

114. Podłoże historyczne (438); 115. Zasady ogólne (439); 116. Pierwsze normy w Królestwie Polskim (440); 117. Prawo pracy w Prusach (440); 118. Sytuacja w innych zaborach (442); 119. Wspólne cechy (442).

V. Prawo administracyjne 443

120. Etapy rozwoju (443); 121. Problemy organizacji (444); 122. Zakres prawa administracyjnego (445); 123. Nowe dziedziny (446); 124. Sądownictwo administracyjne (446); 125. Funkcja społeczna (446); 126. Nauki administracyjne w Polsce (446)

VI. Prawo karne 448

127. Na przełomie XVIII i XIX w. (448); 128. W Księstwie Warszawskim i w Królestwie Polskim (448); 129. Kodeks kar głównych i poprawczych z 1847 r. (449); 130. U progu XX w. (451).

VII. Sąd i proces 452

131. Czynniki społeczne w sądownictwie (452); 132. Procedury (453); 133. Prusy (453); 134. Królestwo (453); 135. Galicja (454); 136. Obrońcy polityczni (454).

Rozdział czwarty

Ziemie polskie w latach I wojny światowej (1914—1918) 455

137. Sprawa polska i różne orientacje (455); 138. Udział Polaków w wojnie (455); 139. Zwycięskie mocarstwa wobec Polski (456); 140. Królestwo Polskie w latach okupacji (457); 141. Akt 5 listopada i jego konsekwencje (457); 142. Rada Regencyjna (458).

Bibliografia 460

II RZECZPOSPOLITA. POWSTANIE POLSKI LUDOWEJ

Rozdział pierwszy

Odrodzenie państwa polskiego w 1918 r. 467

1. Pierwsze dzielnicowe organy państwowe (467); 2. Powstanie centralnych organów państwowych (468); 3. Międzynarodowe uznanie państwa polskiego (470); 4. Ustalenie granic państwa polskiego (471); 5. Klasowy charakter państwa polskiego (474); 6. Obszar, ludność, jej skład narodowościowy (475); 7. Obywatelstwo państwa polskiego (476).

Rozdział drugi

Ustrój państwowy 478**I. Źródła prawa państwowego** 478

8. Ustawy konstytucyjne (478).

II. Ustrój społeczny 479

9. Podstawowe cechy struktury społecznej (479); 10. Kapitałiści (480); 11. Robotnicy (481); 12. Chłopi (482); 13. Rzemieślnicy, drobni kupcy (483); 14. Pracownicy umysłowi (484); 15. Struktura społeczna w liczbach (484).

III. Ustrój polityczny w latach 1918—1926 485**A. Ustrój polityczny do wejścia w życie konstytucji z 17 marca 1921 r.** 485

16. System ustrojowy stworzony przez dekret z 22 listopada 1918 r. (485); 17. Ustrój polityczny według Małej Konstytucji z 20 lutego 1919 r. (486).

B. Ustrój polityczny w konstytucji z 17 marca 1921 r. 486

18. Geneza Konstytucji z 17 marca 1921 r. (486); 19. Zasady ustroju politycznego (487); 20. Sejm i senat (489); 21. Prezydent Rzeczypospolitej (490); 22. Rada Ministrów (rząd) (491); 23. Prawa i obowiązki obywatelskie (492).

C. Funkcjonowanie ustroju politycznego 494

24. System partyjny i panorama partii politycznych (494); 25. System rządów parlamentarnych w latach 1919—1926 (499).

IV. Ustrój polityczny w latach 1926—1935 503

26. Zmiana konstytucji w 1926 r. (503); 27. Pozaparlamentarny system rządów w latach 1926—1935 (504).

V. Ustrój polityczny w latach 1935—1939 508**A. Ustrój polityczny w konstytucji z 23 kwietnia 1935 r.** 508

28. Geneza konstytucji z 23 kwietnia 1935 r. (508); 29. Zasady ustroju politycznego (508); 30. Prezydent Rzeczypospolitej (510); 31. Rada Ministrów (rząd) (512); 32. Sejm i senat (512); 33. Prawa i obowiązki obywatelskie (514).

B. Funkcjonowanie ustroju politycznego 514

34. Autorytarny system rządów w latach 1935—1939 (514).

Rozdział trzeci

Administracja publiczna 517**I. Struktura administracji publicznej** 517

35. Organizacja administracji publicznej (517); 36. Podstawy prawne organizacji i działalności administracji (519).

652	II. Administracja centralna	520
	37. Rada Ministrów (520); 38. Ministrowie (520).	
	III. Administracja ogólna	521
	A. Organizacja administracji ogólnej	521
	39. Administracja województwa (521); 40. Administracja powiatu (522).	
	B. Główne funkcje administracji ogólnej	523
	41. Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego (523); 42. Kontrola prasy (525); 43. Nadzór nad stowarzyszeniami (527); 44. Nadzór nad zgromadzeniami (528).	
	IV. Administracja specjalna	528
	A. Obrona państwa	528
	45. Administracja wojskowa i organizacja sił zbrojnych (528).	
	B. Szkolnictwo	529
	46. Administracja i organizacja szkolnictwa powszechnego i średniego (529); 47. Organizacja szkół wyższych (532).	
	C. Związki wyznaniowe	532
	48. Sytuacja kościoła rzymskokatolickiego (532); 49. Sytuacja związków wyznaniowych mniejszości religijnych (533); 50. Organizacja i funkcje administracji wyznaniowej (534).	
	D. Administracja gospodarcza	534
	51. Rola państwa w życiu gospodarczym (534); 52. Prawo rolne i administracja rolnictwa (536); 53. Prawo i administracja przemysłowa (538); 54. Przedsiębiorstwa państwowe (540).	
	V. Samorząd terytorialny i gospodarczy	541
	55. Organizacja samorządu terytorialnego (541); 56. Funkcje samorządu terytorialnego (542); 57. Organizacja i funkcje samorządu gospodarczego (543).	
	VI. Funkcjonowanie administracji publicznej	545
	58. Postępowanie administracyjne (545); 59. Funkcjonariusze administracji publicznej (545).	
	VII. Kontrola administracji publicznej	547
	60. Rodzaje kontroli (547); 61. Kontrola parlamentu i opinii publicznej (547); 62. Sądowa kontrola administracji (548).	
	<i>Rozdział czwarty</i>	
	Skarbowość	549
	63. Źródła prawa skarbowego (549); 64. System walutowy (549); 65. Budżet państwa (550); 66. Wydatki państwa (551); 67. Dochody państwa (552); 68. Budżet samorządu terytorialnego (554); 69. Administracja skarbowa (554); 70. Kontrola skarbowa (555).	
	<i>Rozdział piąty</i>	
	Organizacja wymiaru sprawiedliwości	556
	71. Struktura organów wymiaru sprawiedliwości (556); 72. Zasady przewodnie sądownictwa (556); 73. Sądy powszechne (558); 74. Sądy szczególne (559); 75. Prokuratura (560); 76. Prokuratoria Generalna (560); 77. Adwokatura i notariat (561).	
	<i>Rozdział szósty</i>	
	Unifikacja i kodyfikacja prawa	562

78. Komisja Kodyfikacyjna (562); 79. Kodyfikacja prawa i postępowania karnego (563); 80. Kodyfikacja prawa i postępowania cywilnego (563); 81. Ocena prac Komisji Kodyfikacyjnej (565).

Rozdział siódmy

Prawo i postępowanie karne 566

82. Źródła prawa karnego (566); 83. Zasady polskiego prawa karnego (566); 84. Przestępstwo i kary (568); 85. Funkcje prawa karnego (569); 86. Postępowanie karne (570).

Rozdział ósmy

Prawo i postępowanie cywilne 573

87. Źródła prawa cywilnego (573); 88. Zasady prawa cywilnego (573); 89. Przepisy ogólne prawa cywilnego (574); 90. Prawo rodzinne (576); 91. Prawo rzeczowe (578); 92. Prawo spadkowe (578); 93. Prawo zobowiązań (579); 94. Prawo handlowe (579); 95. Prawo spółdzielcze (580); 96. Postępowanie cywilne (580).

Rozdział dziewiąty

Prawo pracy 583

97. Pojęcie prawa pracy (583); 98. Źródła prawa pracy (584); 99. Stosunek pracy (584); 100. Ubezpieczenia społeczne (586); 101. Związki pracowników (586); 102. Kontrola przestrzegania przepisów prawa pracy (587); 103. Społeczne funkcje prawa pracy (589).

Rozdział dziesiąty

Charakterystyka II Rzeczypospolitej 590

Rozdział jedenasty

Polska w okresie II wojny światowej 594

I. Wojna i jej konsekwencje prawno-polityczne 594

104. Wprowadzenie stanu wojennego i wyjątkowego (594); 105. Konsekwencje przegranej kampanii wojennej (595).

II. Ziemie polskie pod okupacją niemiecką 596

A. Niemieckie rozstrzygnięcia w sprawie ziem polskich 596

106. Podział obszarów okupowanych (596); 107. Uprawnienia organów okupacyjnych w świetle prawa międzynarodowego (597).

B. Ziemie polskie włączone do Niemiec 597

108. Konsekwencje prawne włączenia ziem polskich (597); 109. Organizacja administracji niemieckiej (598); 110. Organizacja policji niemieckiej (599); 111. Organizacja sądownictwa niemieckiego (600); 112. Sytuacja prawna ludności polskiej (601); 113. Sądowy i policyjny system terroru (604).

C. Generalne Gubernatorstwo 605

114. Charakter prawny Generalnego Gubernatorstwa (605); 115. Organizacja administracji (606); 116. Organizacja policji (607); 117. Organizacja sądownictwa (607); 118. Sytuacja prawna ludności polskiej (608); 119. Okupacyjny system terroru i eksterminacji (610); 120. Eksterminacja obywateli polskich pochodzenia żydowskiego (611).

III. Polskie organy państwowe na emigracji 613

121. Znaczenie organów polskich na emigracji (613); 122. Podstawy prawne ist-

654	nienia organów polskich na emigracji (614); 123. Prezydent (614); 124. Rada Narodowa (614); 125. Rada Ministrów (rząd) (615); 126. Wojsko Polskie (615).	
	IV. Podziemne organizacje i organy w okupowanym kraju	616
	A. Konspiracyjne życie polityczne	616
	127. Podziały polityczne w społeczeństwie polskim (616).	
	B. Podziemne organizacje i organy podporządkowane rządowi na emigracji	617
	128. Struktura organów podziemnych (617); 129. Delegat rządu na kraj (617); 130. Przedstawicielstwo polityczne (618); 131. Armia Krajowa (619).	
	C. Podziemne organizacje i organy ludowo-demokratyczne	621
	132. Geneza organów ludowo-demokratycznych (621); 133. Krajowa Rada Narodowa (622); 134. Armia Ludowa (623).	
	<i>Rozdział dwunasty</i>	
	Powstanie Polski Ludowej	625
	135. Geneza i powstanie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (625); 136. Program i działalność Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (625); 137. Rząd Tymczasowy (627); 138. Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (628); 139. Ustalenie granic Polski Ludowej (630); 140. Obszar, ludność, jej skład narodowościowy (631); 141. Obywatelstwo państwa polskiego (633); 142. Ludowy charakter państwa (633).	
	Bibliografia	635
	Spis map i wykresów	640